

STURM, JULIE

Inspireeritud tõestisündinud loost

Pühendatud minu vanavanaemale Julie Sturmile (1897-1990)

Eessõna

Minu vanavanaema Julie-Hermiine Agnes Sturm (sündinud Kigurs) abiellus Kuperjanovi salgas võidelnud Hugo Sturmiga, kes saadeti Vabadussõjas ja metsavendluses osalemise eest sõja järel Siberisse. Julie Sturm, kellel oli tegelikult koguni viis tütar (nendest kaks vanimat kandsid tõesti nimesid Evi ja Juta), otsustas põgeneda Saksamaale ja jõudis välja Tšehhoslovakkiasse, kus ta arreteeriti. Päris Julie ja tema pere pandi seejärel interneeritute laagrisse ja saadeti hiljem Ida-Virumaale (mitte Tartusse, nagu näidendis). Töö vabrikus ja venelasest ülemuse ahistamiskatsed on reaalselt aset leidnud, nagu ka episood ülemuse sõjaväeliste medalitega. Tõsi on ka see, et Julie peitis mehe mõõga ja aurahad põllule, ent unustas hiljem, kuhu täpsemalt. Kahjuks on tõsi seegi, et Hugo kippus purjus peaga naisperet püssiga mööda talumaid taga ajama.

Küll aga olen ma võtnud endale vabaduse improviseerida muus osas ning kahandanud tütarde arvu, mille tõttu pole laval minu enda vanaema, vanuselt neljandat tütar Lead. Loodan, et kõikvõimalikud poeetilised liialdused ja ajaloomoonutused leiavad andestust nii minu sugulaste kui ka aasta enne Eesti taasiseseisvumist surnud vanavanaema poolt.

Tegelased:

JULIE (47)
EVI (22)
JUTA (16)
NIKOLAI (50)

Episoodiliselt:

RAHVAMALEVLANE (nooremapoolne)
PILETIMÜÜJA (vähemalt keskealine)
NÕUKOGUDE OHVITSER (vähemalt keskealine)
KONDUKTOR (nooremapoolne)
TŠEHHI SÕDUR (nooremapoolne)
ÜLEKUULAJA (vähemalt keskealine)
NÕUKOGUDE SÕDUR 1 (nooremapoolne)
NÕUKOGUDE SÕDUR 2 (keskealine)

I VAATUS

1. STSEEN

Julie, Evi, Juta

Pimedus. Kostub kolinat. Keegi avab puust ukse, ruumi tuleb halli koiduvalgust. Tappa astub JULIE (47). Tema süsimustad juuksed on seotud kukla taha, ta on ilusa, tarmuka, olude sunnil kõhna näoga. Julie kõnnib laua juurde ja süütab küünla. Vaatab toa teises otsas magavat kaht tumedapäist tütar. EVI (22) on samuti kõhn ja sihvakas, pärinud emalt ilu. JUTA (16) on veel teismelisele omaselt pisut nurgeline, kuid üsna õe moodi.

Julie sammub vooditele lähemale. Kui ta räägib, on tal vaevumärgatav aktsent.

JULIE: Ärgake üles! Paus. Ärgake üles! Me peame minema.

Evi virgub aeglaselt, Juta natuke kiiremini.

JUTA: Miks?

JULIE: Vanker on õues valmis, Jossu juba kibeleb.

EVI: Kuhu me läheme?

JULIE: Saksamaale.

Vaikus.

EVI: Mida?

JULIE: Pange nüüd riidesse.

Julie kõnnib toast välja enne, kui tüdrukud jõuavad midagi öelda. Hakkavad endale öökapile jäetud

riideid selga kohmitsema. Neid on vähe, need on viledad ja korduvalt paigatud. Pähe pearätid, pika alussärgi peale paks villane kleit.

Julie tuleb tagasi tütarde õueriiete- ja viltidega. Soojad, ehkki kõvasti kulunud palitud, villased kampsunid, käpikud, suurrätid.

JULIE: Kähku nüüd.

JUTA: Miks me Saksamaale läheme?

JULIE: Tahad siia jääda või?

JUTA: Kui kauaks me siis läheme?

Julie ei vasta.

EVI: Mamma, kui kauaks me läheme?

JULIE: Kõik asjad võtame kaasa.

JUTA: Aga papa?

JULIE: Mis temaga on?

JUTA: Kõike ei jõua ju võtta. Tööriistu ja püssi...

EVI: Püssi ei tohi kindlasti võtta, muidu panevad kinni.

JULIE: Ei võtagi. Ainult oma asjad. Minu omad on juba pakitud ja vankris. Mis te kohmitsete, teil polegi suurt midagi.

EVI: Ega me siis papa asju ju siia ei jäta, varastatakse ära!

JULIE: Mis parata.

EVI: Mis papa pärast ütleb?

JULIE: Midagi ei ütle.

JUTA: Kui ta tagasi tuleb?

JULIE: Kui papa tuleb tagasi, on ta peaaegu kaheksakümneaastane. Mis tal siis enam neist asjadest. Kuulge, kui me siia jääme, siis pole meil selleks ajaks enam hinge sees. Mis te arvate, kas papa tahaks, et me kooleks siia nälja kätte maha või et me otsime Saksamaal endale mõne tubli pere, kes vajab töökäsi või midagi?

EVI: Äkki see nälg ei kesta enam nii kaua? Äkki võtavad kolhoosi vastu?

JULIE: Ei võta.

JUTA: Aga kui me ilusti palume?

JULIE: Sa oled rahvavaenlase tütar. Palu, palju tahad. Hea, kui maha ei lasta. Või veel hullemat.

JUTA: Ma ei taha Saksamaale.

JULIE: Kuhu sa siis tahad? Üle mere või? Mina oma jalga laeva ei tõsta. Meri on niimoodi pomme täis, et sa ei jõua Saaremaast kaugemalegi.

EVI: Kas kuidagi teisiti ei saa?

JULIE: Võib-olla, kui ütled papast ja minust lahti.

EVI: Mis mõttes?

JULIE: Vot niimoodi ütledki. Et sina rahvavaenlastega tegemist teha ei taha, sina sülitad oma papa ja mamma peale, sina oled tubli komnoor ja tahad õppida agitaatoriks. Vot siis võib-olla saad teistmoodi. Aga mina mitte. Lähme nüüd, Jossu tatsab kohapeal, ei jõua ära oodata.

EVI: Kuidas sa võid niimoodi rääkida?

JULIE: Mul ei ole aega kõike siirupiga kokku määrada. Kui tahad siia jääda, pead hakkama tubliks kommunistiks. Kui ei taha, tee kähku.

JUTA: Me ei tea ju, kuhu minna.

JULIE: Sa ei tea, kus on Saksamaa?

EVI: Aga millega me läheme?

JULIE: Rongiga.

EVI: Tartust?

JULIE: Kust mujalt? Kui te kohe kiiremini ei tee, jääme maha ka veel.

Kiirustavad välja.

2. STSEEN

Julie, Evi, Juta, kohalik rahvamalevlane

Vanker on peatunud. Tagantpoolt läheneb sellele peatumiskäsu andnud kohalik RAHVAMALEVLANE (nooremapiolne), kes hoiab seljale heidetud vintpüssi rihmast. Ta kannab veidi vale mõõtu mundrit, mis on tõenäoliselt võetud tapetud sõdurilt, sees on auke.

Noormees viipab Julie vankrilt maha, too astub tema juurde. Juliel on suurepärase ja kasulik omadus matkida oma vestluskaaslase kehakeelt ja kõnepruuki.

MALEVLANE: Dokumendid.

Julie ulatab palitu sisetaskust paberipataka. Noormees uurib seda.

MALEVLANE: Sturm, Julie. Sturm, Evi. Sturm, Juta. Saksa nimed.

JULIE: Mõisnik omal ajal mehe vanematele pani, mis nood teha said.

MALEVLANE: Kuhu minek?

JULIE: Tartusse.

MALEVLANE: Ei lähe kuhugi. Kui luba ei ole, siis niisama ei sõida. Kust vankri ja hobuse said? Varastasid kolhoosilt?

JULIE: Ei, enda omad.

MALEVLANE: Valetad.

JULIE: Kus ma valetan, vaata Jossut – see ju vana kronu. Meilt võeti head hobused kõik ära, Jossut ei tahetud.

MALEVLANE: Või tal olid head hobused. Palju teil neid oli, terve kari või? Kuradi saksad.

JULIE: Suurt midagi polnud. Vanamees karja ei mõistnud pidada, vahetas kõik lehmad-lambad hobuste vastu. Muud meil ei olnudki, kui need kaks hobust. Ja Jossu.

MALEVLANE: Jajah, seleta aga. Endal, kurat, riidekirstud sitsi-satsi täis, eks? Ma tunnen neid hobusemehi, kõige rikkamad mehed meil külas. Või noh, olid, enne kui padavai Siberisse.

JULIE: Mina ei tea, kuidas teie külas oli, minul polnud hinge all muud kui need kolm hobust ja kaks andsime rõõmuga kolhoosile. Mis sitsist sa räägid, vahi, mul palitul pole pooli nõõpe enam. Kleidiperses sihuke auk, et nõelu kas või rätt ette, ikka piilub välja.

MALEVLANE *hakkab naerma*: Sa, mutt, pole suu peale kukkunud.

JULIE: Mis mutt ma sulle olen, ma veel käbe noorik. *Sätib ettevaatlikult flirtides oma pearätti.*

MALEVLANE: Ah, mine sa ka... Hea küll, las see hobune olla. Aga Tartusse ikkagi ei lähe.

JULIE: Miks?

MALEVLANE: Miks, miks. Pole vaja niisama ringi sõita. Kolhoosis tööd maa ja ilm.

JULIE: Meid polnud kolhoosis vaja.

MALEVLANE: Või nii... Kuidas see saab olla, et üks käbe noorik ja kaks plikat ei ole uue riigi ehitamisel vajalikud? Kuidas on nii, et kolhoos ei võta avalik kätega vastu kõiki töölisrahva esindajaid, kes tahavad õla alla panna, et sõjast vaevatud maa saaks jälle hingata?

JULIE: Noh... meile öeldi, et meie oskusi on rohkem linnas vaja. Me oleme nobedad näpud, mina ja mu tütre, õmbleme mis hirmus. Öeldi, et minge teie linna, aidake kangaid õmmelda, neid kohe hädasti vaja. Saksad ju ei jätnud ühtki vabrikut terveks, võtsid kõik värkstubed kaasa.

MALEVLANE: Hmm.

JULIE: Me mõtlesime, et küll on tore, saame midagi uue korra heaks ära teha, ei võta tasu ega midagi, annetame kõik veteranidele. Peaasi, et süüa saab – küll saab, ega Nõukogude riik jäta töölise kõhtu tühjaks, nagu vanasti juhtus.

MALEVLANE: Nojah. Ma ei tea nüüd. Öeldi, et ikka luba peab olema. Et niisama ei sõida tee peal. Ja pealegi, ma pean teil selle vankri üle vaatama. Ja kui seal on kolhoosivara või söögikraami, hoidke oma nahk.

JULIE: Mina veel mõtlesin, et luba on vaja siis, kui lähed kuhugi kaugemale või nii. Meie ainult Tartusse lähemegi, pole kompsudes suurt midagi muud kui paar riidetükki ja naiste asjad. Sa tahad neid üle vaadata või?

MALEVLANE: Käi kus kurat, ei taha mina mingeid naiste asju vaadata!

JULIE: No seda ma räägin. Ah, tead, üks asi mul küll on, see pole kolhoosivara, see mu oma vanamehe pruulitud. Meil küll Nõukogude elu nõuab kainet pead, meie pole sellised joodikud nagu kodanlaste ajal, aga ma mõtlesin, et võtame paar kortlit kaasa, hea külmetuse korral üks pits panna või haavale määrada.

MALEVLANE: Või nii.

JULIE: Jaa. Aga me saame ilma ka hakkama, nüüd on uus elu, kõik apteegid rohtusid täis. Ma jäta need mõlemad pudelid sinule, muidugi siis, kui tohib edasi sõita. Kui ei tohi, eks ma viin nad siis tallu tagasi.

MALEVLANE: Ei noh... Hea küll, anna siia. Aga ei hinga kellelegi. Sõidad kohe edasi, hoiad suu kinni.

JULIE: Hoian, hoian.

Julie otsib vankrikatte alt kaks suurt pudelit, ulatab need püssimehele. Too muheleb, torkab pudelid mundri sisse peitu, viipab nad edasi.

3. STSEEN

Julie, Evi, Juta, piletimüüja, ohvitser

Julie, Evi ja Juta on oma kompsude ja pagasiga Tartu vaksalis. Trellitatud akna taga seina sees istub PILETIMÜÜJA (vähemalt keskealine). Julie läheneb aknale, võtab palitu sisetaskust rahakoti. Vestlus toimub vene keeles, mida oskavad kõik osapooled, seepärast on see tõlgitud.

JULIE: Tere.

PILETIMÜÜJA: Tere.

JULIE: Palun kolm piletit Riiga.

PILETIMÜÜJA: Riiga ei või.

JULIE: Miks?

PILETIMÜÜJA: Lihtsalt ei või müüa. Luba vaja.

Julie mõtleb kibekiirelt.

JULIE: Me läheme minu õele külla.

PILETIMÜÜJA: Kes „meie“?

Julie osutab tütardele.

JULIE: Minu tütre. Andke kolm piletit.

PILETIMÜÜJA: Andke, andke... Midagi ei anna.

JULIE: Kuidas siis nii... Mul raha siinsamas, miks siis ei anna? Õde ju ootab.

PILETIMÜÜJA: Mis see minu asi on?

JULIE: Õde abiellus, elab Riias, Läti sõduriga. Kangelane. Lähme neile külla, viime kingitusi.

PILETIMÜÜJA: Ei lähe kuhugi.

JULIE: Mina siit enne ei lahku, kui piletid käes.

PILETIMÜÜJA: Kas sa koristad oma kondid? Seletab mul siin leti ees, lase teised ligi.

JULIE: Kes teised? Pole kedagi peale meie. Ma ei lähe siit sammugi enne, kui piletid käes.

PILETIMÜÜJA: Mõnitad või? Vaata, kui tulen siit välja, siis sa alles näed.

JULIE: Tule-tule.

Piletimüüja jõllitab raevunult, kaob leti tagant. Julie jääb nõutult teda otsima ja järele vahtima.

Vahetab tütardega pilke. Mõne aja pärast ilmub piletimüüja tagasi, kuid Julie juurde astub Nõukogude mundris OHVITSER (vähemalt keskealine), kes vastutab vaksali eest. Ohvitser on pikk ja hea välimusega, silm hindab tema ees seisvate naiste ilu.

OHVITSER: Tahate Riiga?

JULIE: Jah, härra ohvitser.

OHVITSER: Seltsimees, mitte härra.

JULIE: Oi, vabandust!

OHVITSER: Pole midagi. Niisiis, Riiga?

JULIE: Jaa.

Ohvitser silmitseb neid pikalt, astub siis kaalutletult Juta juurde. Vaatab teda tähelepanelikult.

OHVITSER: Sinu ema?

Juta noogutab.

OHVITSER: Mis tööd ta teeb?

Juta üritab vargsi abiotsivalt ema piielda. Julie näitab vaevumärgatavalt kätega õmblemise pantomiimi. Aga Juta ei tea, kuidas on vene keeles „õmbleja“. Kehitab vabandavalt õlgu ja näitab naeratades suu peale.

JULIE: Mu noorem tütar ei oska vene keelt.

Ohvitser silmitseb teda ja pöördub Evi poole.

OHVITSER: Mis on sinu nimi?

EVI: Evi.

OHVITSER: Evi. Hästi. Mis tööd ema teeb?

Julie ütleb huultega hääletult „õmbleja“.

EVI: Õmbleja.

OHVITSER: Õmbleja? Selge. Miks Riiga?

JULIE: Lähme külla minu õele. Hiljuti abiellus lätlasega. Sõjakangelasega.

OHVITSER: Aa. Perekondlikud põhjused. Õnnitlen. Kus ta Riias elab?

JULIE: Ta –

OHVITSER: Tütrelt küsin.

Evi meenutab hädaga läti sõnu, mida ema on aeg-ajalt kasutanud. Meenuvad „sool“, „lusikas“, „tänav“.

EVI: Sāls karoti iela. Maja number kaks.

OHVITSER: Nii-nii. Hästi. *Rehmab käega kassa poole. Andke neile. Pöördub Julie suunas, puudutab kahe sõrmega mütsiäärt. Head sõitu, tüdrukud.*

Ohvitser lahkub. Julie keerab end kergendunult kassa suunas, müüja annab pahuralt tegutsedes kolm piletit.

JULIE: Tänan.

Haarab piletid, utsitab tüdrukud minema.

4. STSEEN

Julie, Evi, Juta, Riia konduktor

Pere astub tõtakal sammul Riia vaksalis ühte rongi. Lahtisest uksest on kuulda lätikeelset jutuvada perroonil. Valivad üpris tühjas vagunis endale istekohad ja panevad pagasi enda lähedale ära. Julie vaatab ringi ja räägib nendega poolhääli eesti keeles.

JULIE: Nüüd kuulate mind. Mida iganes küsitakse, mina vastan. Teie vaatate hirmunult maha ja tõmbute kõssi. Kui mult küsitakse, mis neil viga, ütlen, et isa sai fašistide pommitamises surma ja teie nägite seda pealt. Ei räägi enam sõnagi, seepärast viin teid praegu Prahasse ühe kuulsa arsti juurde. Selge?

Tüdrukud noogutavad. Pere sätib end sisse. Varsti saabub KONDUKTOR (nooremapoolne), kes suhtleb kaugemal istuva reisijaga ja sammub siis nende juurde. Konduktor on range, kannab sõjaväelase mundrit ja puusal relva. Edasine vestlus toimub läti keeles, kuid kuna mõlema vestluspartneri jaoks on see emakeel, on tekst tõlgitud. Juliel puudub nüüd igasugune aktsent.

KONDUKTOR: Sihtkoht?

JULIE: Lõpp-peatus. Praha.

KONDUKTOR: Mis asjus?

JULIE: Arstiabi.

KONDUKTOR: Täpsemalt?

JULIE: Tütred mul sellised. Näete isegi. Ei iitsata sõnagi pärast seda, kui mu kallis mees lasti fašistide pommi poolt õhku. Nemad nägid pealt, mina talitasin loomi. Kuulsin hirmsat kõmakat ja kui vilin vaibus ja kuulmine tagasi tuli, kisasid nemad, nagu oleks neid tapetud. Jooksin nii, kuidas jalad võtsid. Seisid seal –

KONDUKTOR: Jah, hea küll. Mis arsti juurde minek?

Julie mõtleb natuke. Sõjauudiste tõttu teab ta ainult üht tšehhi, president Benešit.

JULIE: Doktor Beneš.

KONDUKTOR: Mhmh. Selge. Saatekiri.

JULIE: Ei ole saatekirja.

KONDUKTOR: Lihtsalt niisama lähetegi?

JULIE: Meie arst helistas talle ette, nad on vanad sõbrad, õppisid koos Moskvas. Suur vedamine, et nad on tuttavad, doktor Beneš on väga tunnustatud oma alal. Tema juurde niisama ei pääsegi.

KONDUKTOR: Või nii. Dokumendid.

Julie ulatab oma paberipataka. Konduktor silmitseb passe, kergitab kulme ja vaatab talle otsa.

KONDUKTOR: Sturm, Julie. Sündinud Riias. Elukoht: Kaarepere, Tartumaa, Nõukogude Sotsialistlik Eesti Vabariik.

JULIE: Just.

KONDUKTOR: Aga arst on teil Riias? Tee pikk ei ole või?

JULIE: Ma ei öelnud, et arst on siin. Ma ütlesin „meie arst“. See doktor Vöölmann, kes töötab Tartus. Tema on meie arst.

KONDUKTOR: Või nii. *Loeb edasi.* Sturm, Evi. *Vaatab tüdrukuid, need löövad kohusetundlikult pilgud maha ja tõmbuvad üksteise vastu.* Kumb on Sturm, Evi? *Tüdrukud kössitavad.*

JULIE: Vanem tütar.

KONDUKTOR: Mhmh. Teine on siis Sturm, Juta. *Mõtleb pikalt, silmitseb peret tähelepanelikult.* Hea küll. Nii, kolm piletit Prahasse?

JULIE: Jah.

Konduktor kirjutab neile kolm piletit, ulatab Juliele.

5. STSEEN

Julie, Evi, Juta, Tšehhi sõdur

Rong on Praha vaksalis. Avaneb uks ja vagunisse astub Tšehhi SÕDUR (nooremapoolne), püss üle õla. Kontrollib dokumente, vaatab silma sisse. Jõuab pereni. Julie ulatab dokumendid. Sõdur silmitseb neid. Uurib veel hoolikamalt nii pabereid kui inimesi. Seejärel viipab nad püsti ja endaga kaasa. Astub vaguni ukse juurde. Kui pere end kohe ei liiguta, haarab õlalt püssi, sihib neid, viipab püssiotsaga kaasa. Pere astub õnnetult järele.

6. STSEEN

Julie, Evi, Juta, Tšehhi sõdur, Tšehhi ülekuulaja

Ülekuulaja kabinet. Seinal on Stalini pilt. Laud, selle taga istub mugaval toolil mingit kirja kirjutav ÜLEKUULAJA. Keskealine mees, olekult mõjukas ja aukartust tekitav. Teisel pool lauda on pikk pink. Avaneb uks ja Tšehhi sõdur juhatab pere sisse, käsib neil sõnatult istuda pingile. Julie märkab Stalini pilti, see mõjub talle kõva pauguna. Istuvad. Sõdur paneb nende dokumendid lauale, kummardub ülekuulaja poole, sosistab talle midagi kõrva. Ülekuulaja viipab sõduri välja, lõpetab oma kirjutamise, vaatab dokumendid läbi. silmitseb peret. Edasine dialoog on vene keeles, mida mõlemad räägivad aktsendiga, niisiis on see esitatud tõlkena.

ÜLEKUULAJA: Vene keeles võib?

JULIE: Võib.

ÜLEKUULAJA *silmitseb uuesti dokumente*: Eestlased?

JULIE: Jah. Aga mina olen sündinud Riias. Lätlane.

ÜLEKUULAJA: Selge. Sõitsite Prahasse. Miks?

JULIE: Noh...

ÜLEKUULAJA: Mida teeb üks lätlanna kahe eestlasest lapsega Prahast?

JULIE: Vaadake...

ÜLEKUULAJA: Kus mees on?

JULIE: Meest ei ole.

ÜLEKUULAJA: Surnud.

JULIE: Ei mina tea. Sõda. Pole temast enam kuulnud.

ÜLEKUULAJA: Selge. Mis ametit peate?

JULIE: Talus olen perenaine. Nüüd, kus meest pole, siis ka peremees.

ÜLEKUULAJA: Tütred kodused?

JULIE: Jah, aitavad talutöödel.

ÜLEKUULAJA: Ja mida te Prahast teete?

JULIE: Tahtsime Eestist ära.

ÜLEKUULAJA: Kohe nii? Miks siis?

JULIE: Hugot enam pole, tüdrukuid mehele panna ei jõua, kaasavara nii armetu.

ÜLEKUULAJA: Kaasavara? Kes siis tänapäeval enam kaasavara vajab? See on selline kodanlik igand.

JULIE: Jaa, jaa, on küll, aga päris tühjade kätega tüdrukuid ka keegi ei tahtnud. Ma mõtlesin, et otsime tööd, nad on viksivad plikad, nobedate näppudega.

ÜLEKUULAJA: Eestis tööd ei leidnud?

JULIE: Ei.

ÜLEKUULAJA: Nõukogude Eestis on töö otsa saanud? Pärast sõda pole midagi vaja üles ehitada?

JULIE: Ei, mitte seda, aga...

ÜLEKUULAJA: Ei olnud kohta, kuhu oleks saanud käe külge panna? Kas või meestele süüa teha?

JULIE: Vaadake...

ÜLEKUULAJA: Kes te tegelikult olete, Julie? On see ikka teie nimi?

JULIE: Jaa, on, vaadake... Meid ei taheta sinna!

ÜLEKUULAJA: Ei taheta? Mida te siis tegite?

JULIE: Midagi ei teinud, meie ei teinud midagi. Mu mees Hugo, tema...

ÜLEKUULAJA: On surnud, ütlesite enne.

JULIE: Ei, ma ütlesin, et ma ei tea.

ÜLEKUULAJA: On siis surnud või ei ole?

JULIE: Ma ei tea!

ÜLEKUULAJA: Ärge erutuge.

JULIE: Jah. Jah, on surnud. On, on. Aga enne surma... Ta oli kunagi armees.

ÜLEKUULAJA: Punaarmees?

JULIE: Ei. Eesti omas. Vanasti. Selle eest kolhoosi ei võeta.

ÜLEKUULAJA: Nii.

JULIE: Kui kolhoosi ei võeta, siis tööd teha ei saa. Süüa ei saa. Midagi ei saa.

ÜLEKUULAJA: Nii et mees oli fašist?

JULIE: Ei!

ÜLEKUULAJA: Aga miks ta sõdis fašistide armees, kui ta ei olnud fašist?

JULIE: Ta võitles Eesti armees. Kui Eesti oli vabariik.

ÜLEKUULAJA: Riik võis ta ju olla, aga fašistide oma.

JULIE: Ma ei oska midagi öelda.

ÜLEKUULAJA: Mis seal ikka öelda. Kui fašistid löödi puruks ja Nõukogude väed kodumaa vabastasid, sai mees karistada, on nii?

JULIE: Sai.

ÜLEKUULAJA: Ütlesite, et te ei tea, kas ta on elus. Järelikult ei lastud teda kohe maha. Järelikult on ta vangis? *Julie vaikib.*

ÜLEKUULAJA: Ja teie otsustasite minna mujale.

JULIE: Just!

ÜLEKUULAJA: Miks mitte Lätti? Julie? Miks mitte Lätti?

JULIE: Tahtsin saada Saksamaale.

ÜLEKUULAJA: Saksamaale?!

JULIE: Jaa. Alustada uut elu.

ÜLEKUULAJA: Miks Saksamaal?

JULIE: Olin enne sõda guvernant ühe peene saksa pere juures. Oskan keelt, tunnen kombeid, teen majapidamistöid. Tütred oleks abiks.

ÜLEKUULAJA: Saksamaal.

JULIE: Jah.

ÜLEKUULAJA: Fašistide juures?

JULIE: Fašistide? Neid ju enam pole?

ÜLEKUULAJA: Sakslasi? On ikka. Kahjuks.

JULIE: Ega siis kõik sakslased ole fašistid. Need peksti puruks.

ÜLEKUULAJA: Oi, Julie. Kallis Julie. Mõelge, kuidas mõni teist võiks aru saada. Töötasite enne sõda sakslaste heaks, olite uhke preili. Mees oli kodanlikus armees. Nüüd põgenete Nõukogude korra eest fašistide juurde. Mõni tõlgendaks seda niimoodi, et homme olete seina ääres või saate eluaegse, kui kohtunik on helde.

JULIE: Issand, ärge saage minust valesti aru.

ÜLEKUULAJA: Mina ei saagi valesti, ma saan väga hästi aru. Ja ärge seda „issandat“ eriti kasutage, me pole enam usklikud. Ärge muretsege, minul pole teiega asja. Ma lihtsalt ütlen, et teil vedas, et te seni NKVD kätte pole jäänud. Mina teist ei hooli, mina panen teid homse rongi peale, mis läheb otsejoones tagasi Riiga. Seal pannakse teid kenasti Eesti rongile ja edasi tegeleb teiega juba kodumaa. Ise vaatate, mis juttu neile ajate. Aga ma soovitan hästi järele mõelda, millest te täpsemalt räägite. Mõistate?

JULIE: Palun...

ÜLEKUULAJA: Ma teen teile niigi suure teene. Teile ja teie tütardele. Võtke aru pähe ja mõelge väga täpselt läbi, mis sõnu te kasutate.

Kirjutab mingisuguse kirja ja põrutab rusikaga lauale. Avaneb uks ja sisse astub sõdur, kes kõnnib laua juurde. Ülekuulaja ulatab talle kirja ja viipab pere poole.

ÜLEKUULAJA: Návrat do vlaku. Do Rigy. Stráví noc v kuželu. [*Tagasi rongile. Riiga. Öö veedavad kongis.*]

Sõdur ajab pere pingilt üles ja talitab nad uksest välja.

7. STSEEN

Julie, Tšehhi sõdur

Arestimaja kong. Varbadega uks, mille kõrval istub kirjutuslaua taga tšehhi sõdur, kes teeb lugemislambi valgel tööd, loeb mingeid dokumente, teeb märkmeid jne. Kongi seest läheneb uksele Julie, kes võtab varbade ümbert kinni.

SÕDUR: Nedávejte tam ruku. [*Ei pane käsi sinna.*]

JULIE: Kas vene keeles tohib?

Sõdur raputab pead.

JULIE: Miks?

SÕDUR: Ma ei taha vene keeles rääkida.

JULIE: Mina ka ei taha, aga meil on uus maailm. Siin maailmas räägitakse tähtsatest asjadest ainult vene keeles. Kas tohib?

SÕDUR *vastumeelselt tööd katkestades*: Noh?

JULIE: Mis meist saab?

SÕDUR: Riiga sõidate.

JULIE: Millal?

SÕDUR: Homme.

JULIE: Aga edasi?

SÕDUR: Kust mina tean?

JULIE: Kas meid saadetakse koju tagasi?

SÕDUR: Nojah.

JULIE: Ei! Palun!

SÕDUR: Rahunege maha!

JULIE: Palun.

SÕDUR: Pole minu otsus.

JULIE: Kas te saaksite kutsuda oma ülemuse?

SÕDUR: Te juba rääkisite temaga. Kui ta otsustas nii, siis nii ka jääb. Jutul lõpp.

JULIE: Kas te saaksite temaga ise rääkida?

SÕDUR: Millest?

JULIE: Me ei taha koju sõita.

SÕDUR: Kuulge, mis see minu asi on?

JULIE: Vaadake meid. Mis te arvate, mida meiega Nõukogude Liidus tehakse?

SÕDUR *vaatab närviliselt ringi*: Ei soovita sellist juttu rääkida.

JULIE: Siin ei ole kedagi peale meie.

SÕDUR: Mina sellist juttu ei kuula.

JULIE: Millist juttu teie siis kuulate?

SÕDUR: Kas te kavatsete mind veel kaua segada? Mul on palju tööd.

JULIE: Minul pole siin sees midagi teha. Ma võin sama hästi juttu ka rääkida.

SÕDUR: Ega mina ei pea seda kuulama.

JULIE: Ega te ära ka minna ei saa.

SÕDUR: Miks ei saa!

JULIE: Jätate meid valveta. *Sõdur kiristab hambaid*. No vot. Kuulge, olge inimene.

SÕDUR: Kes ma siis teie arust olen?

JULIE: Kas teil isa on elus?

SÕDUR: Mis siis?

JULIE: Kas on?

SÕDUR: Noh, on.

JULIE: Millega ta tegeleb?

SÕDUR: Pole teie asi.

JULIE: Ma võin öelda, millega minu laste isa tegeleb. Istub vangilaagris. Siit tuhandete kilomeetrite kaugusel. Meil on siin praegu külm, aga temal on vist käre pakane. Loodetavasti on neil paksud kasukad ja karvamütsid, kui nad seal sunnitööd teevad. Kas teate, millal mu laste isa tagasi tuleb?

SÕDUR: Ei tea.

JULIE: Kahekümne viie aasta pärast. Sest ta on rahvavaenlane. Sest ta võitles oma riigi armees, kui Nõukogude Liit meid ründas. Sest ta elas vabas Eestis. Sest ta hakkas vastu, kui Nõukogude Liit teist korda uuesti üritas ja meist üle sõitis. Ja ta oli Saksa ajal külavanem, jaa, sakslased panid ta küla juhtima. Ja teate, mida ta tegi Vene sõjavangidega, kes külla toodi?

SÕDUR: Ei tea.

JULIE: Kohtles neid inimestena. Kui venelased tagasi tulid ja vangid vabastasid, ütlesid need talle aitäh. Aga ikkagi saadeti Siberisse.

SÕDUR: Või nii.

JULIE: Mis tunne teil oleks, kui teie isa oleks kahekümne viieks aastaks ära saadetud?

SÕDUR: Minu isa pandi kümneks aastaks kinni.

JULIE: Ah... Oi, andestust.

SÕDUR: Nii on lood.

JULIE: Siis te teate, mis tunne on minu lastel. Vaadake neid. *Viipab kongi sisemuse poole.*

SÕDUR: Kuulge, ma saan väga hästi aru, et teil on olnud raske elu, aga mida mina teha saan?

JULIE: Rääkige oma ülemusega. Äkki jätaavad ikkagi Tšehhoslovakkiasse? Me võime tööd teha. Õmbleme, teeme süüa, me oleme talurahvas. Kõike võime teha. Loomi talitada, pesu pesta...

Sõdur katkestab teda kätega vehkides.

SÕDUR: Hea küll, hea küll. Ma saan aru. Oskate tööd teha. Ega mina seda ei otsusta.

JULIE: Ülemus otsustab.

SÕDUR: Ülemus... Temal on oma töö.

JULIE: Tagasisaatmise üle sai ju otsustada?

SÕDUR: See on... teine asi. Ta saab otsustada, kas otsus läheb edasi vaatamisele või mitte. Teate, see pole üldse teie asi. Minu oma ka mitte. Mina teen lihtsalt oma tööd. Laske mul tööd teha.

JULIE: Mis te arvate, mida meiega tehakse, kui me tagasi jõuame?

SÕDUR: Kust mina tean?

JULIE: Kui hästi läheb, lastakse maha. Kui halvasti läheb, vägistatakse ära ja siis lastakse maha. Kumb on teie arust parem?

SÕDUR: Kuulge... Ma tõesti saan aru. Aga ma ei saa mitte midagi teha.

JULIE: Kas keegi saab midagi teha?

SÕDUR: Kindlasti. Kõrgel üleval.

JULIE: Tema poole ma juba palvetan.

SÕDUR: Ei, mis... See unustage kohe ära. Ma räägin tähtsatest ülemustest.

JULIE: Kuidas nendeni pääseb?

SÕDUR: Ma ei tea. Ilmselt kirjutate avalduse, üleval vaadatakse läbi.

JULIE: Kui kaua see aega võtaks?

SÕDUR: Ma ei tea, saage aru. Võib-olla kuu, võib-olla aasta.

JULIE: Ja meie lähme homme tagasi.

SÕDUR: Jah.

JULIE: Järelikult võib otsus tulla siis, kui me oleme juba aasta aega mulla all.

SÕDUR: Jah.

JULIE: Järelikult ei ole see valikuks.

SÕDUR: Jah.

JULIE: Aga mis siis, kui ma abielluks teiega?

SÕDUR: Kuidas palun?

JULIE: Kui mina abielluks teiega – kas ma saaks Tšehhoslovakkia kodakondsuse?

SÕDUR: Ju vist. Võib-olla.

JULIE: Ma tahan teiega abielluda. Kas abiellume?

SÕDUR: Ei.

JULIE: Te võite päästa kolme inimese elu.

SÕDUR: Mul juba on kallike – Danuška. Ja teie passite mulle vanuse poolest pigem emaks.

JULIE: Häbematu...

SÕDUR: Mis parata. Ise alustasite.

JULIE: Nii et teie poolest võib kolm Eesti naist saata kindlasse surma.

SÕDUR: Mina pole kedagi saatnud.

JULIE: Te pole ka midagi teinud selleks, et saatmata jätta.

SÕDUR: Niipea, kui ma teen midagi selleks, et oma ülemuse käsku eirata, olen mina sealsamas kongis teie kõrval. Arvate, et ma teeks midagi sellist oma eluga?

JULIE: Te ei ohverdaks oma karjääri kolme elu nimel? Kolme naise elu nimel?

SÕDUR: Ei.

JULIE: Te ei ole härrasmees.

SÕDUR: Ei. Ma olen seltsimees.

JULIE: Siis ei ole mul teiega millestki rääkida.

SÕDUR: Tore. Laske mul tööd teha.

8. STSEEN

Julie, Evi, Juta, Nõukogude sõdur 1, Nõukogude sõdur 2, Nõukogude ohvitser

Tartu vaksal. Rongiuksest astuvad ühe Nõukogude SÕDURI (nooremapoolne) püssi ees välja Julie, Evi ja Juta. Vaksalis võtab seltskonna vastu teine Nõukogude SÕDUR (keskealine). Sõdurid panevad suitsud ette. Kõik räägivad vene keeles, seepärast on see tõlgitud.

SÕDUR 2: Noh, kelle sa leidsid?

SÕDUR 1: Pandi Riias peale. Öeldi, et jooksid Eestist ära. *Ulatab dokumendid.*

SÕDUR 2: Ilusad teised. *Julie võtab kaitsvalt tüdrukutel ümbert kinni.* Ega vanemal õel ka viga pole.

JULIE: Ma olen nende ema!

SÕDUR 1: Hästi säilinud, emake!

SÕDUR 2: Ei tea, mida nendega peale hakata. *Pilgutab seltsimehele silma.*

SÕDUR 1: Noh, sõda on siin kõvasti laastanud. Tartus vaja lapsi juurde teha.

SÕDUR 2: Seda ma oskan. Ma võin kõigile kolmele ka teha, kui vaja.

SÕDUR 1: Mina ka! Mida rohkem, seda uhkem.

SÕDUR 2: Ega nad korraga siis üsas kahe mehe oma ei kannaks.

SÕDUR 1: Nõukogude naised on vaprad ja viljakad, nemad täidavad üsa ühe loote asemel kahega! Milleks muidu on naisele antud kaks rinda? Ainult Lääne dekadentlik laiskus on see, mis laseb üsal poole võimsusega käia.

SÕDUR 2: Õige jutt. Kuulete, tüdrukud? Saate kohe kuus last, siis lähme uuele ringile. Meil on kasarmus ruumi küll, ma teen teile oma voodiotsa vabaks.

SÕDUR 1: Ma võtan nooremad, sa võta ema.

SÕDUR 2: Käi perse, mina võtan nooremad. Nagunii ei jagune võrdselt.

SÕDUR 1: Selge, siis teeme nagu seltsimehed kunagi: üks saab ema, teine vanema tütre, nooremat jagame kordamööda.

SÕDUR 2: Sobib. Äh, hea küll, mul sai pläru nagunii otsa, ma lähen ütlen kaptenile, et mingid kaunitarid on kohal.

Lahkub.

SÕDUR 1: Noh, tüdrukud, võttis tummaks?

JULIE: Mul ei ole sellise jutu peale midagi öelda.

SÕDUR 1: Naljasoont pole üldse? Me ju ainult lõõpisime. Ah, mossita edasi.

Saabub sama ohvitser, kes Juliet juba Riia piletite ostmise ajal küsitles. Tollel on käes sõduri poolt üle antud dokumendid ja ta seisatab seltskonna juures.

OHVITSER: Nii-nii. Pulmakülalised.

JULIE: Kuidas?

OHVITSER: Pidite Riiga õele külla minema. Pulma. Abiellus sõjakangelasega. Kuidas te siis niimoodi peatusest mööda sõitsite, et end Prahast leidsite?

JULIE: Ju me magasime.

Sõdur itsitab. Ohvitser, kehalt Nõukogude inimene, hingelt härrasmees, heidab talle manitseva pilgu.

OHVITSER: Sügav uni, jah? Ikka juhtub. Rongisõit on meie ajal nii mugavaks muutunud. Restoranvagon, kupeed. Hea söök, tassike teed. Vagun rappub kergelt. Silm vajub looja, eks?

Julie naeratab nõrgalt.

OHVITSER: Aga see ei mahu mulle pähe, et kuidas te Tšehhoslovakkias varjupaika suutsite paluda? Läbi une või?

Julie vaatab maha.

OHVITSER: Hea küll. Räägime sellest lähemalt. Viige nad minu kabinetti.

SÕDUR 1: Ja siis pärast meie juurde!

OHVITSER *ootamatu raevuga*: Lõuad pidada! Nagu kõrtsi ees jauraks! Käituge väarikalt! Ise veel Nõukogude sõdur.

Sõdur toimetab pere kähku vaksali julgeolekupunkti poole, ohvitser sammub järele.

9. STSEEN

Julie, Evi, Juta, ohvitser

Julie ja tütreid istuvad ülekuulamisruumis. Seina peal on Stalini pilt. Julie on toolil laua ees, tütreid on pikal pingil seina ääres. Ohvitser võtab istet kirjutuslaua taga oleval toolil. Silmitseb neid. Võtab kätte mingi paberi ja loeb selle neile ette.

OHVITSER: „Kolm jooksikut. Stopp. Püütud Prahast. Stopp. Küsisid asüüli.“ Mida ma pean sellest arvama?

Julie vaikib. Ohvitser võtab kätte tema passi.

OHVITSER: Sturm, Julie. Saksa nimi?

JULIE: Mehe nimi.

OHVITSER: Mees on sakslane?

JULIE: Ei.

OHVITSER: Miks siis selline nimi?

JULIE: Ilmselt mõisnik pani tema perele. Sada aastat tagasi olid nad ju pärisorjad. Sakslaste omad.

OHVITSER: „Nemad“? Ja teie?

JULIE: Mina olen lätlane. Kigurs. Julie Kigurs. Kaupmehe perest. Meie ei kuulunud kellelegi.

OHVITSER: Kigurs... Tähtis kaupmees?

JULIE: Üsnagi. Ma sain hea hariduse, töötasin... *Juliele meenub tšehhi ülekuulaja hoiatus...* Töötasin.

OHVITSER: Töötasite....?

JULIE: Lihtsalt töötasin. Toona oli see suur asi – kodanliku võimu ajal istusid naised köögis. Mäletate: *Kinder, Küche, Kirche*.

OHVITSER *muigab*: Mäletan. Nii et nõukogude võim emantsipeeris teid.

JULIE: Ju vist.

OHVITSER: Olete tark naine. Riides nagu talunik, aga jutt on teil suurlinnadaami oma. Kuidas sattus selline naine Eestisse?

JULIE: Armastus.

OHVITSER: Seda kummalisem. Mees on teil eestlane – sellised ei otsi armastust. Need tšuuudid on praktiline rahvas. Vaatavad naiste puhul, et jõuaks lehmaselja kanda. Teid kujutaks pigem ette õhtukleidis. Ja veel teie tütreid... oh, issake... Nagu kolm nümfi sõjast lõhutud rusude seas. Mnjaa.

Kus on teie mees? Ta peaks teil silma peal hoidma, et te... kaduma ei läheks. Praegu on rasked ajad.

JULIE: Hugo on ära.

OHVITSER: Aga elus?

Julie vaikib hetke.

OHVITSER: Julie?

JULIE: Tahaks loota.

OHVITSER: Niipea ta vist tagasi ei tule?

JULIE: Oi, ei.

OHVITSER: Olete juba vanaproua, kui tema tuleb, eks?

JULIE: Jah. *Taipab, kuhu jutt on läinud, aga ohvitser juba muigab.*

OHVITSER: Mille eest siis?

Julie raputab pead.

OHVITSER: Ma saan nagunii kõik teada. Säästke nii minu kui enda aega. Mis, te arvate, et teie mees on ainus, kes pikaks ajaks kinni läks?

JULIE: Ei.

OHVITSER: Mille eest ta läks?

JULIE: Oli kodanlikus sõjaväes.

OHVITSER: No vot. Ikka juhtub. Tegi elus valed valikud. Nüüd mõtleb natuke selle üle järele.

JULIE: Kakskümmend viis aastat! Kui ta välja saab, on ta rauk! Mida seal nii kaua mõelda!

Ohvitser naeratab aeglaselt. Julie vajub löödult toolile tagasi.

OHVITSER: Hea küll. Julie, te olete tore naine. Tuline – just selline, nagu mulle meeldib. Kirglik. Aga üritasite meie riigist põgeneda. Mees on teil olnud vales sõjaväes. *Osutab vargsi seinal oleva pildi poole.* Suur Stalin sellist asja ei mõistaks. Teie õnneks oleme meie siin toas nii-öelda omapäi. *Vaatab altkulmu tütarde poole.* Tütred vene keelt räägivad?

JULIE: Vanem pursib pisut. Noorem suurt ei midagi.

OHVITSER: Igatahes, teil veab. Minusugusega. Aga päris niisama ei pääse. Muidu hakatakse minu enda kohta küsima. Kas te midagi oskate, Julie?

JULIE: Näiteks mida?

OHVITSER: Mingeid töid.

JULIE: Kõiki talutöid olen teinud. Tütred ka, jõudumööda.

OHVITSER: Ömmelnud?

JULIE: Küllaga.

OHVITSER: Suurepärase! Meil siin just avati artell, mis õmbleb voodipesu, kardinaid, noh, muud seesugust. Tartu on varemetes, kõike on vaja. Panen teid sinna tööle. Muidugi palgata. Ja elate artelli barakis. Olete siiski nii-öelda valve all. Peate oma täieõiguslikud nõukogude privileegid uuesti välja teenima.

JULIE: Nii et sunnitöö?

OHVITSER: Miks siis kohe niimoodi sõnastada?

JULIE: Valve all. Palgata. Kuidagi kõlab sundkorrana.

OHVITSER: Ma usun, et te mõistate, millised oleks olnud alternatiivid. Tulen teile niigi vastu. Üks väike allkiri ja te läheksite edasisele uurimisele. Ma tungivalt soovitan mind mitte selleks kohustada.

JULIE: Kui kaua me peame töötama seal... artellis?

OHVITSER: See sõltub.

JULIE: Millest?

OHVITSER: Noh, teist, oludest... *näitab jälle vargsi Stalini pildi poole...* muudest asjadest.

JULIE: Nii et see võib kesta ka elu lõpuni?

Ohvitser laiutab käsi. Julie kargab püsti, ohvitser silmitseb teda üllatunult. Julie hakkaks justkui plahvatama, ent hoiab end väevõimuga vaos ja taltub aeglaselt. Istub tagasi maha.

OHVITSER: Õige otsus.

JULIE *kuivalt*: On vaja kuhugi mingit allkirja anda?

OHVITSER *puhkeb naerma*: Ei, teie ei anna kuhugi midagi. Mina kirjutan ja allkirjastan kõik, mida vaja.

JULIE: Muidugi.... muidugi.

OHVITSER: Oleks võinud ka hullemini minna.

JULIE: Jajah.

OHVITSER: Julie – tere tulemast tagasi koju. Mõistate?

JULIE: Mõistan.

II VAATUS

1. STSEEN

Julie, Evi, Juta, Nikolai

Vabrikus käib töö. Kostub vaikset jutuvada, kaugel seina peal jaurab krapist patriootlik muusika. Julie, Evi ja Juta, seljas ilmetud tööliskitlid, õmblevad voodilinu. Jutt käib töö ajal. Seina peal on Stalini pilt. Selle all punasel palakal kollane loosung „ELAGU STALIN!“ Kõrvalseinas on üks ülemuse kabinetti.

JULIE *uurib Juta lina:* Juta, hoolikamalt. Sinka-vonka läks siit. Kas siis nõukogude inimene saab lubada sellist lohakust?

JUTA: Mamma...

JULIE: Mõttele Stalini peale.

JUTA: Mamma!

JULIE: Jah, jah, vabandust. Suure Stalini peale.

JUTA: Mamma, lõpeta!

JULIE: Mis on? Kas sulle ei meeldi mõelda meie suure juhi ja õpetaja peale?

JUTA *vaatab peaaegu nutuselt ringi, sisistab:* Mamma, sind lastakse maha niimoodi! Lõpeta ära.

JULIE: Las lastakse. Mis mul kaotada. Jääbki kolmkümmend aastat sunnitööd ära.

JUTA: Aga mina ei taha veel emast ka ilma jääda.

Julie vaikib hetke.

JULIE: Hea küll, rahune maha.

JUTA: Selliste asjadega ei tehta nalja.

JULIE: Jaa, jaa, kuulsin juba... Sa oled veel noor, ära mõtle „sellistele asjadele“. Me kõik sureme. *Vaatab sihilikult Stalini pildi ja loosungi poole.* Kõik surevad. Ükstapuha, mida nad räägivad.

JUTA: Mamma...

JULIE: Mida sa mammatad. Juta, vaata mulle otsa. Sa oled kuueteistkümnepäevane. Sa pole enam laps. Saad hakkama. Isegi kui mind ja papat ei ole.

JUTA: Ära räägi niimoodi.

EVI: Mamma, kust sul täna sellised mõtted tulevad?

JULIE: Peate olema iseseisvad. Tublid. Siis ei karda te kedagi.

EVI: Me ei kardagi.

JULIE: Juta, sina ka ära karda.

EVI: Mamma, ma ütlesin, meie ei kardagi.

JUTA: Sina räägi enda eest. Sa oled suur. Käisid gümnaasiumis. Räägid vene keelt. Mina olin üheteistkümneaastane, kui... *vaatab ringi...* asjad muutusid.

JULIE: Ah, mis asjad, riik muutus. Ja mitte paremaks.

JUTA *poolihääli*: Mamma! See ei ole naljakas. Mul jäi kool pooleli. Mul pole midagi.

JULIE: Nende paberitega, mis siis sai, ei oleks sul ka praegu midagi.

JUTA: Mul oleks koolitunnistus.

JULIE: Vale riigi oma. Mis see loeb.

JUTA: Kunstikooli ei võeta gümnaasiumita vastu!

JULIE: Praegu ei huvita su gümnaasium enam kedagi. Maali nagu sellised (*näitab Stalini pildi poole*) ja neil ükskõik, kas sa oskad kirjutada või räägid ladina keelt.

JUTA: Minul pole ükskõik.

Kõrval asuvast kabinetiukses astub välja ülemus NIKOLAI, enesega rahulolev, keskealine, vuntsidega mees. Pilk käib üle töötajate, ent jääb selgelt pikemalt pidama Evi. Julie pere pühendub ainiti oma tööle. Nikolai käib igat töolist uurimas, silub käega kangast, silmitseb õmblusi, vaatab volditud hunnikut läbi jne. Noogutab äraolevalt. Liigub nagu muuseas Evi selja taha, jälgib, kuidas too töötab. Evi muutub üha närvilisemaks. Nikolai paneb talle käe õlale. Evi võpatab. Edasine vestlus on vene keeles.

NIKOLAI: Uued. Õmblete, jah? Hästi. Väga tubli.

EVI: Aitäh.

NIKOLAI *Juliele*: Tore tütar.

JULIE: Aitäh.

NIKOLAI: Ja viisakas. Nagu ema. *Patsutab Evit õlale*. Noh, jätkake.

Nikolai lahkub. Julie jääb talle järele vaatama. Evi liigutused on kramplikud. Juta üritab olla nii, et teda ei oleks seal.

JULIE: Sa meeldid talle, Evi.

EVI: Ma ei taha sellest midagi kuulda.

JULIE: Ma lihtsalt ütlen, et sa teaks arvestada.

EVI: Kui ta midagi proovima hakkab, siis me räägime, et mul on mees. Eks?

JULIE: Evi...

EVI: Eks? Mamma ja Juta, mõlemad.

JULIE: Sa usud, et see aitaks?

EVI: Miks siis ei?

JULIE: See mees oli punaarmeeane. Vabastas meie maa. Võib-olla vabastas veel Poola ja Saksamaa takkapihta. Muudkui käis ja vabastas, mida tahtis. Kui sa ütled talle, et ei tohi puutuda, see on teise mehe oma, siis ta läheb ja vabastab selle mehe ka ära. Pealegi, sul pole sõrmust.

EVI: Ta on mul kosilane. Mul oli ju kosilasi küll, mäletad. Võtame ükskõik millise. Kalju näiteks. Ütletegi, et Otsa Kalju on mu kosilane. Oleme kirikus maha kuulutatud, varsti on pulmad.

JULIE: Oh sind naljatilka... Sa ütled punasele, et oled kirikus maha kuulutatud või?

EVI: Vot ütlen jah.

JULIE: Evi, kullake, sina hoia lihtsalt suu kinni ja silmad maas. Ehk aitab. Kui ei aita, kannatad ära.

EVI: Kannatan ära?! Mille ma ära kannatan?

JULIE: Mida vaja.

JUTA: Mamma...

JULIE: Tahad surra või?

EVI: Ei taha. Aga minu külge kätt ei pane.

JULIE: Evikene, ma olen su ema. Ma teen kõike minu võimuses, et sulle kätt külge ei paneks.

EVI: Ma rohkem ei palugi.

JULIE: Sina keskendu nüüd oma linale, sul käsi niimoodi väriseb, et õmbled varsti sõrmed külge.

2. STSEEN

Julie, Evi, Juta, Nikolai

Vabrikus on näärid. Stalini pildi kõrval on punasest paberist vanikud. Nurka on pandud väike ehitud kuuseke, mille tipus on punatäht. Julie ja tütreid õmblevad. Sisse astub Nikolai, kellel on peas Ded Moroz'i sinine müts ja seljas mundrisärk, mille peal mõned medalid. Ta on juba mõnevõrra joviaalne.

NIKOLAI: Noh! Väga tublid oleme! Tartu rahvas saab uueks aastaks uue voodipesu. Ja seda sada kaksikümmend protsenti rohkem kui plaanis kirjutas! Õnnitleme! Kolm korda hurraa! Hurraa! *Julie pere pomiseb kaasa.* Hurraa! *Julie pere pomiseb kaasa.* Hurraa! *Julie pere pomiseb kaasa.* Nii.

Nikolai jalutab Evi juurde, paneb talle käed õlgadele. Evi liigub mehhaaniliselt.

NIKOLAI: Ülehomme on meil nääripidu. Jagame kingitusi. Kõik on väga tore. Aga näärivanal on vaja abilist. Snegurotška! Ilus tüdruk. Sina oled kõige ilusam. Mina valisin sinu välja.

Evi liigutused aeglustuvad. Julie ajab end sirgu, pühib aeglaselt nina.

JULIE: Mida see täpsemalt tähendab?

NIKOLAI: Aitab mul kingitusi jagada. Seisab kõrval.

JULIE: Ainult ülehomseks õhtuks?

NIKOLAI: No muidugi! Ainult nääripeoks. Siis saate koju. Panen teile ühe kommikoti veel lisaks.

Evi vaatab abiotsivalt Julie poole.

JULIE: Muud ei pea tegema kui seisab kõrval? Sest tema vene keelt ei oska.

NIKOLAI: Ei peagi oskama! Seisab kõrval, on ilus. Ongi kõik.

Julie silmitseb Evit, annab silmadega mõista, et ei kõla kuigi hullusti.

JULIE: Eks ta võib ju olla küll.

NIKOLAI: Väga tore! Tuleb minu juurde, proovime kostüümi selga. Teie jätkake muudkui tööd.

Lahkub.

EVI: Mamma...

JULIE: Teed ülehomse õhtu ära, rohkem ei pea midagi tegema. Tasub ülemusega läbi saada, äkki tuleb teinekord vastu?

JUTA: Mis tal vastu tulla?

JULIE: Kes teab, äkki läheb mõnikord vaja, et Nikolai ütleks meie kasuks hea sõna või midagi. Mine, mine. Ma seisan sealsamas ukse taga, kui midagi on, hüüad kohe appi.

Evi hakkab väga vastumeelselt minema.

JULIE: Mine, mine, mine. Ma olen sealsamas.

Evi läheb ülemuse kabinetti. Julie hakkab asju käest panema, et kohe järgi astuda, kuid talle ligineb VAHETUSE VANEM (nooremapoolne), kes kannab siniseid tunkesid ja vägevat vuntsi. Tal on käes märkmik ja pliiats.

VAHETUSE VANEM: Sturm, Julie. Ja kaks tütart.

JULIE: Jah?

VAHETUSE VANEM: Palju täna tuli?

JULIE: Ma pean korraks ülemuse juures ära käima, siis kohe ütlen.

VAHETUSE VANEM: Ei, kohe ütled.

JULIE: Kuulge, ma tõesti palun, käin ära, siis ütlen.

Julie kibeleb juba minema.

VAHETUSE VANEM *käratab*: Mida sa niheled? Paigal! Palju linu tuli?

JULIE: Ma ei tea, mul läheb lugemisega aega.

Julie hakkab ülemuse ukse poole astuma, vahetuse vanem tõkestab tee, sihib näpuga.

VAHETUSE VANEM: Üks samm veel ja sa lendad siit koos perega!

Julie alistub suure vastumeelsusega.

VAHETUSE VANEM *aeglaselt, nagu lapsele*: Kui... mitu... lina?

JULIE *pahvatab suvalise arvu*: Kakskümmend kaks!

VAHETUSE VANEM *rahulolevalt*: No vot. Kirjutab märkmikusse.

3. STSEEN

Evi, Nikolai

Nikolai väike kabinet. Kirjutuslaud, tool, seina peal Stalini pilt. Kirjutuslaua peal on mingi sitside pundar. Nikolai ootab teise seina ääres, käed seljal.

NIKOLAI: Nii, tore. Tule, proovi selga.

Võtab laua pealt sitsipuntra, hoiab seda nii, et see langeb sirgu. Tegemist on kusagilt Tartu jõukamast majast rekvireeritud negližeeaga. Läbipaistev, seksikas, märkimisväärselt lühike.

NIKOLAI: Noh, proovi-proovi.

Evi tuleb arglikult lähemale, võtab negližee vastu, hoiab seda nagu rotiraibet sõrmede vahel.

NIKOLAI: Mida sa jokatad? Rutem, rutem.

Evi tahab hakata negližeed kitli peale tõmbama, aga Nikolai katkestab teda.

NIKOLAI: Loll oled või? Kes siis niimoodi kannab? Võtad pealt ära, tõmbad ilusti selga. Vaata, et katki ei tee.

Evi paneb negližee lauale, hakkab vastumeelselt kitlit ära võtma, märkab, et Nikolai pole mitte ainult jätnud selga keeramata, vaid jälgib teda suure huviga.

EVI: Palun mitte vaadata.

NIKOLAI: Ma pean nägema, kuidas sobib. Ära targuta.

EVI: Ei saa, kui vaatate.

NIKOLAI: Kuradi naised, mis sa arvad, et ma pole teid enne näinud või? Marss seljast ja hakka proovima.

Evi võtab kitli eest lahti, all on diskreetne ja kombekas aluspesu, mis katab kõike peale käsivarte ja sääрте. Võtab kitli seljast ära, paneb lauale. Võtab negližee, hakkab selga tõmbama.

NIKOLAI: Oot-oot! Nii ei lähe. Võta pesu ka ära, see kostüüm on ise üks pesu.

EVI: Ei.

NIKOLAI: Mida sa viiksud! Proovid korralikult või ei proovi?!

Evi hakkab negližeed pesu peale tõmbama. Nikolai astub raevunult lähemale, kisub tal negližee käest, proovib pesu seljast kiskuda. Evi võitleb vastu. Rüseluse käigus rebib ta Nikolail ühe medali küljest ja viskab maha. Nikolai jõllitab medalit, jõllitab teda. Hetkeks pole kindel, kas ta lööb Evit või ei.

NIKOLAI rõõgatab: Ah sina, lits, tõstad käe kangelase vastu! Kas sa saad välja, kuradi narakas!

Nikolai ajab Evi kabinetist välja, tuleb puhkides tagasi, võtab Evi kitli, läheb ukse juurde ja viskab selle talle järele. Seejärel korjab hellalt medali üles, paneb maruvihaselt ähkides rinda tagasi.

NIKOLAI: Kuradi hoor...

4. STSEEN

Nikolai, Julie

Nikolai tammub vihaselt oma kabinetis ringi, sisse astub Julie. Tema nägu on pingul ja külm.

NIKOLAI: Mis kuradi tütar sul on? Käsku ei kuula! Peksa tuleb sellisele anda!

JULIE: Evi kuulab käsku väga hästi.

NIKOLAI: Midagi ta ei kuula! Mina tahan olla hea, pakun kõigist töölistest temale võimalust olla Sneguroška! Kanda ilusat kostüümi! Aga mida tema teeb? Sülitab nõukogude kangelasele! Maha peaks sellise laskma!

JULIE: Evi on häbelik tüdruk. Ta ei ole selliste asjadega harjunud.

NIKOLAI: Siis harjugu! Nõukogude inimene ei saa mõelda ainult enda peale! Tuleb teha seda, mida vaja. Seltsimees Stalin ütleb, et igaüks annab oma panuse. Kui see plika ei anna oma panust, lendab tänavale. Te kõik lendate tänavale. Ja ma veel hoolitsen selle eest, et siis tulevad kõik mehed sinna ja otsivad teid üles. Vaatame, kui kaua ta pipardab. Lõpuks veel anub ukse taga, aga siis on hilja.

JULIE: Ma võin seda ise kanda.

NIKOLAI: Sa oled liiga vana.

JULIE: Liiga vana?!

NIKOLAI: Sneguroška on ilus tüdruk. Nagu lumehelves. Hõljub niimoodi (*Nikolai näitab kätega, kuidas*). Nagu tantsija. Ja kehalt on ilus. Kohe lust vaadata. Näärid on pidutsemise aeg. Siis voolab viina, rahvas tähistab, on rõõmus. Siis on inimesed ilusad, tüdrukud on ahvatlevad. Vot selline on Sneguroška. Sa oled ka ilus, aga sa oled vana.

JULIE: Mis siis Evile ei meeldinud?

NIKOLAI: Kust mina tean? Pidi kostüümi proovima, hakkas seda kitli peale sikutama nagu mingi tohman. Katki läheb ju! Tuleb kittel ära võtta, pesu ära võtta, siis proovid.

JULIE: Palja ihu peale?

NIKOLAI: No muidugi palja ihu peale! Vaata, kui ilus see on! *Näitab Juliele negližeed*. Nagu härmatis!

JULIE: See on negližee.

NIKOLAI: Mis asi? Nõukogude kodanik saksa keeles ei räägi, ütle inimese moodi.

JULIE: Tegelikult on see pran... Teate, see on öösärk.

NIKOLAI: Mind ei huvita, mis see muidu on! See on Sneguroška kostüüm ja Evi kannab seda.

JULIE: Ta võib seda pesu peal kanda.

NIKOLAI: Ei või! Snegurotška on õhuline nagu lumi. Kannab seda. Nõukogude inimene ei varja oma ausa tööga karastunud keha.

JULIE: Ta on kombekas tüdruk. Tal on raske niimoodi olla.

NIKOLAI: Ära eputa nagu mingi preili. Naine ei karda oma ihu. Ta tunneb uhkust, kui saab seda rahvaga jagada.

JULIE: Evi ei pane seda selga.

NIKOLAI: Kui Evi ei pane seda selga, siis Evi lendab tänavale. Ja ma käin isiklikult kõik barakid läbi, et rääkida kõigile meestele, et Evi jagab oma keha rahvaga. Siis näete, kuidas on ülemusele vastu hakata.

JULIE: Kas mingit muud võimalust pole?

NIKOLAI: Kuule. Mina elan üksi. Mul naine suri sõjas. Aga ma tahan ka näha ilusaid naisi. Mis siis selles on, kui plika paneb kena hilbu selga? Silm kohe puhkab peal.

JULIE: See ju paistab läbi.

NIKOLAI: Paistabki. No ja siis? Ilus keha, las paistab. Ainult nääriõhtul. Nagu kingitus meestele, eks?

JULIE: Ma ei taha, et minu last piilutakse läbi öösärgi.

NIKOLAI: Mis laps ta on? Naine ju. Kaunis naine. Sina ei taha, aga mina tahan – ja mina olen ülemus. Nii kuidas ütlen, nii teete. Tahan, kutsun Evi veel endale külla ka. Ma olen hea mees, pakun kommi, pakun mahla.

JULIE: Ma väga palun, et te ei kutsuks minu tütart külla. Ma väga palun.

NIKOLAI: Aga mina tahan.

JULIE: Ma ei saa teda sinna lubada.

NIKOLAI: Pole sinu asi lubada. Ta pole laps. Ei pea ema sõna kuulama. Peab ülemuse sõna kuulama. Mina ütlen: tuled ja tema tuleb. Jutul lõpp.

JULIE: Ma väga palun teid.

NIKOLAI: Ma olen üksik mees. Mul on ka vajadused. Istun õhtuti toas, meel on must, kurvastan. Hing igatseb midagi ilusat. Sinu Evi on ilus. Järelikult sobib.

JULIE: Kõike muud, aga mitte Evi. Jätke tema välja.

NIKOLAI: Mida me siis teeme nüüd? Evi ei kannu kostüümi, Evi ei tule külla. Evi siin, Evi seal. Aga mina? Kas minu sõna ka maksab midagi või? Oled ise ülemus? Sina ütled, kes tuleb ja kes ei

tule?

JULIE: Ma lihtsalt palun, et Evi jääks sellest välja.

NIKOLAI: Kannab kostüümi ja tuleb külla. Muidu lendate tänavale. Ja enam tööd ei saa. Saate ainult sellist, kus tuleb saba tõsta.

JULIE: Ma palun.

NIKOLAI: Ise valid. Tuleb või ei tule. *Võtab lauasahtlist paberi ja sullepea.* Näed, kirjutan kohe käskkirja, et Julie Janisovitš Sturm ja tütreid on päevapealt vabrikust lahti lastud. Juba kirjutan. *Kirjutab midagi.*

JULIE: Kas kuidagi teisiti ei saa? Kas või nii, et Evi kannab kostüümi? Ma räägin temaga.

NIKOLAI: Ja tuleb külla ka.

JULIE: Seda ma ei saa lubada.

NIKOLAI: Siis pakud midagi vastu. *Jätab kirjutamise pooleli, silmitseb Juliet.* Mul on omad vajadused. Ma olen ikkagi mees. Sina oled naine. Sa oled ka ilus.

JULIE: Ma pidin ju vana olema.

NIKOLAI: Ma ise ka varsti peast hall.

Tuleb laua tagant ära, sammub Julie juurde. Too tardub paigale. Nikolai vahib teda, silitab põske.

JULIE: Siis Evi ei pea tulema?

NIKOLAI: Ei pea.

Julie kõnnib Nikolai laua juurde, toetab käed sellele, langetab pea. Nikolai sammub tema taha, tõstab kitlisaba üles.

5. STSEEN

Julie, Evi, Juta, Nikolai

Naised õmblevad vabrikus. Evi silmitseb vargsi ema. Too keskendub tööle.

EVI: Mamma?

JULIE: Mis on?

EVI: Kas ma pean seda kostüümi kandma?

JULIE: Jah.

EVI: Mamma!

JULIE: Ainult nääriõhtul. Ühe korra.

EVI: Sa lubasid, et räägid temaga!

JULIE: Rääkisingi. Kannad korra, ongi kõik.

EVI: Mina seda ei kanna.

JULIE: Kannad küll ja jutul lõpp.

Evi puhiseb vihaselt, kuid ei ütle enam midagi. Juta jälgib seda kõike arglikult pealt.

JUTA: Evi ütles, et see kostüüm pole muud kui paljas pesu. Ja sealt näeb läbi. Kes sellist üldse kannab?

JULIE: Mis tähtsust sel on?

JUTA: Aga miks Evi peab seda tegema? Miks me ei võiks lihtsalt öelda, et tema sellist jälkust ei kannata?

JULIE: Sest muidu meil pole enam tööd.

JUTA: Siis otsime muud tööd.

JULIE: Niisama lihtsalt ei otsi. Praegu on asjad teisiti. Kui vuntsidega mehed (*kiikab sihilikult Stalini poole*) otsustavad, et me enam tööd ei saa, siis ei saa.

JUTA: Mamma! Niimoodi ei tohi rääkida!

JULIE: Mis on? Kas Nikolail pole siis vuntse või?

JUTA: Sa tead küll, mida ma mõtlen.

JULIE: Mõtlen, mida tahad.

JUTA: Miks sa oled muutunud selliseks...?

JULIE: Milliseks?

JUTA: Tõredaks.

JULIE: Elu on selline.

Sisse astub Nikolai. Naised tõmbuvad veidi pingesse. Nikolai on rahulolev. Tal on käes väike komps. Jalutab naiste juurde. Otsib pambust komme ja pillab need Evi ja Juta ette õmmeldava lina peale.

NIKOLAI: Voh – kompvekid. Ilusatele tüdrukutele.

Sammub Julie selja taha, paneb talle käed õlale. Tütred jälgivad jahmunult. Julie jätkab õmblemist.

NIKOLAI: Ja kõige magusam kompvek on ilusale emale. Aga see on minu kabinetis.

Julie käed jäävad seisma.

NIKOLAI: Nii et tule.

Nikolai läheb tagasi oma kabinetti. Julie tõuseb vaikides ja hakkab astuma kabineti poole.

JUTA: Mamma, kuhu sa lähed?

JULIE: Sa ise ei näe või? Ülemuse kabinetti.

EVI: Sa ei tohi sinna minna. Mamma, sa ei lähe sinna.

JULIE: Juta, võta sina minu lina üle.

Läheb Nikolai kabinetti.

6. STSEEN

Julie, Evi, Juta

Julie istub oma baraki välisukse ees trepil, seljas soojad riided ja teeb suitsu. Tema kõrval on pakkepaberisse mässitud komps. Uks paotub ja välja piilub Juta.

JUTA: Tule sööma, mamma. *Paus.* Kust sa suitsu said?

JULIE: Nikolai andis.

Juta võtab ukse kõrvalt toast üleriided, tuleb õue, istub ema kõrvale.

JUTA: Kas ta kolib meie juurde? Või kolime meie tema juurde?

JULIE: Ära aja lolli juttu.

JUTA: Miks sa teed seda?

JULIE: Teen mida?

JUTA: Mida papa sellest arvaks?

JULIE: Papa... Võib-olla silitaks pead. Võib-olla laseks maha. Tema puhul ei teadnud ju kunagi.

JUTA: Mamma...

JULIE: Sa ei mäleta, kuidas ta meid püssiga mööda põldu taga ajas?

JUTA: Jaa, aga ta oli purjus.

JULIE: Kas see peaks olema vabandus või?

Juta vaikib.

JULIE: Juta, kullake, saad aru, sa oled noor. Sina oled harjunud, et asjad käivad ühtmoodi. Mina sündisin tsaariajal. Siis tuli suur segadus. Siis tuli oma riik. Ja siis tuli sõda. Ma olen neid muutusi näinud nii palju, et mind ei üllata enam miski. Kui on vaja, on vaja. Ellu tuleb jääda.

JUTA: Isegi niimoodi?

JULIE: Mismoodi?

Juta vaikib.

JULIE: Ei, ütle välja. Ütle-ütle. Ütle, et sul on häbi. Et sa ei tea, kuhu silmi peita, kui Nikolai tuleb ja mamma läheb temaga kaasa. *Paus.* Aga mis meil praegu laual on? Mitte jahukört või silguvesi. Täitsa rammus supp on. Kartulid, porgandid, kaalikad. Üks kondike kah. Kust see tuli?

JUTA: Mamma...

JULIE: Ma tean, mida sa tahad öelda. Ma näen su näost. Sinu jaoks on see sama, kui ma seisaks tänavanurgal, eks?

JUTA: Mamma!

JULIE: Ei ole siis nii või?

JUTA: Ma lihtsalt... Ma mõtlen, mida papa ütleks.

JULIE: Sellised mehed nagu Nikolai saatsid papa Siberisse. Tahavad, saadavad meid ka. Sa tahad Siberisse?

JUTA: Ei taha.

JULIE: Mina ka ei taha. Ma tahan, et mu lapsed oleks söönud ja väljaspool ohtu. Ma tahan, et ma ei peaks alandama end kogu ilmarahva ees. Kui ma pean alandama end selle asemel ühe mehe ees, hea küll. Vahel ei olegi valida. Või sa arvasid, et ma ise tahtsin seda?

JUTA: Ei. Mul on lihtsalt kuidagi nii paha vaadata, kuidas see Nikolai käib seal vabrikus ringi nagu kukk. Toob komme ja seda suhkrujooki. Mul ei lähe see suu sissegi.

JULIE: Ei peagi minema.

JUTA: Aga tema ikka arvab, et teeb head või midagi. Näost näha. Mõtleb vist, et on meie uus papa.

JULIE: Ma usun, et tal pole teist sooja ega külma. Teda huvitavad muud asjad.

JUTA: Kaua see niimoodi jätkub, mamma?

JULIE: Seni, kuni vaja.

JUTA: Mamma...

JULIE: Seni, kuni vaja. Kui tahad, võta seda niiviisi, et papale anti kaksikümmend viis, minule määramata aeg. Võib-olla kukub Nikolai homme jalapealt maha, võib-olla tüdineb ise ära, võib-olla olen juba vanamutt, kui ta leiab parema. Kust mina tean.

Uksele ilmub Evi, palitu tõmmatud kitli peale.

EVI: Juta, ära eksisid või? Söök ammu jahtunud. Mamma, tule nüüd ka. Mis komps see sul on?

JULIE: Sinu kostüüm. Homme on ju nääripidu.

EVI: Mina seda ei kannan.

JULIE: Kannad küll.

EVI: Mamma, sa ei saa mulle seda teha.

JULIE: Nikolai käskis.

EVI: Paljud mis! Mina seda ei kannan.

JULIE: Kannad ühe õhtu. Siis ülehomselt peale on Juta vabrikust vabastatud, läheb kooli. Meid sinuga vormistatakse õmblejatena tööle, hakkame palka saama.

EVI: Mida?

JULIE: Veebruarist alates tuba kommunaalkorteris – ühisköök, uhke vannituba.

JUTA: Mis tuba? Kus?

JULIE: Kusagil Tähtvere tänaval. Kellegi juudi kaupmehe maja.

EVI: Tema üürnikuks või?

JULIE: Ei. Teda enam pole.

EVI: Mina seda ei kannan.

JULIE: Sina tahad elada siin rotiurkas, süüa kõrti? Orjata, rahvavaenlase silt otsaesel, sunnitöölisena? Mõttele kas või Juta peale! Anna oma õele vähemalt kooliharidus, et ta saaks minna kunsti õppima!

EVI: Ja selleks pole vaja teha muud, kui tulla ihualasti kogu vabrikurahva ette, et näärivana mind endale sülle tõmbaks?

JULIE: Jah.

EVI: Et me saaks minna ühe tapetud juudihärra käest varastatud koju?

JULIE: Miks sa oled selline märter? *Paus.* Jõgeva lähedal on üks talu, kus elab võib-olla mingi pere. Kindlasti tubli töörahvas. Võib-olla toredad inimesed. Magavad voodis, mille papa ehitas. Niidavad vilja põllul, kuhu ma matsin papa ohvitserimõõga ja aurahad. Samal ajal, kui meie mahutame end sitikaid täis asemele kusagil Tartu agulis. Sa saad sellest ikka aru, eks? Enam pole selline aeg, kus kirtsutad nina. Lepid sellega, mis on. Elada on vaja.

EVI: Mis hinnaga? Me oleme juba kõigest ilma jäänud, ainult väarikus jäi veel. Aga vaat sellest mina ei loobu.

JULIE: Sest sina oled noor. Sest sinul pole lapsi ja peret. Sina hoolitsed ainult enda eest.

EVI: Ainult enda eest? Just keetsin supi. Pesin meie riided ära.

JULIE: See ei ole sama asi. Sa ei taipa seda enne, kui sul on elus veel keegi. Keegi, kes on tähtsam kui sina ise.

EVI: Teie oletegi!

JULIE: See ei ole sama asi.

EVI: Sa tahad öelda, et mul on sinust ja Jutast ükskõik?

JULIE: Ei. Aga kas sina teeks minu ja Juta nimel ükskõik mida?

EVI: Muidugi! Ma kas või sureks teie nimel!

JULIE: Nii hullu tempu polegi vaja. Sa kanna lihtsalt homme kostüümi. *Patsutab kompsu.*

EVI: Mida?

JULIE: Surema ei pea. Paned ainult öösärgi selga, kannatad ühe õhtu ära. Ma olen kogu aeg sinu kõrval, hoolitsen selle eest, et Nikolai käed püsivad kingikoti küljes. Ma luban sulle.

EVI: Mamma...

JULIE: Ütlesid, et ükskõik mida, Evi.

JUTA: Ma soojendan supi uuesti üles.

JULIE: Just, lähme sööma. Evi saab muidu külma.

Lähevad sisse, Julie paneb käe Evi õlgadele. Too lükkab selle rahulikult, aga kindlalt maha.

7. STSEEN

Julie, Nikolai

Nikolai kabinet. Avaneb uks, purjus ja näärivana kostüümis Nikolai tuleb sisse, käsi ümber Julie piha. Lükkab Julie laua kohale, tõstab kitlisaba üles, kohmitseb oma kostüümi kallal ja teeb asja ära. Julie vaatab eikuhugi, kuni see on läbi. Seejärel ulatab Nikolai talle sigareti, võtab ühe ka endale. Suitsetavad.

Nikolai läheb laua juurde, tõmbab sahtli lahti, võtab sealt välja kinkepaelaga kokku seotud dokumendid, viskab need lauale. Paneb demonstratiivselt sinna kõrvale sahtlist võetud kommipaki.

NIKOLAI: Noh, vaata üle.

Julie võtab dokumendid, tõmbab paela lahti. Silmitseb vaheldumisi neid ja Nikolaid. Too noogutab ja muheleb.

NIKOLAI: Tööraamatud sulle ja Evile. Aus värk. Olete nüüd töölisrahvas. Heastasite oma kuriteod Nõukogude rahva vastu. Tegite tublit tööd, mina olen tunnistajaks. Õmblete nagu kulda. Nüüd võite alustada uut elu.

Nikolai läheb laua juurde, võtab ühest selle all olevast kapist viinakarahvini ja kaks pitsi. Valab endale, valab Juliele, ulatab pitsi. Julie võtab vastu.

NIKOLAI: Niisiis... Julie Janisovitš Sturm. Nõukogude inimene. Mida iganes sa pursuide ajal tegid, ei ole tähtis. Oled näidanud, et hindad seltsimees Stalini õpetust ja seltsimees Lenini juhiseid. Oled tubli töötaja, hea ema. Nii et... proosit.

Joovad. Nikolai näitab Juliele dokumentide seas üht paberit.

NIKOLAI: Ja vot see – kooli vastuvõtmise tunnistus. Jutale. Teisest jaanuarist olgu marss kohal. Kui lõpetab kooli ära, saab ka tööraamatu. Aus värk.

Julie noogutab. Nikolai võtab laualt kommikoti, näitab seda Juliele.

NIKOLAI: Plikadele. Tulen teid kindlasti vaatama. Uues kodus. *Pilgutab silma.* Uhke koht. Ilus maja. Kuulus kunagi mingile ivriidi parunile, mäletad, ma rääkisin? Suured saalid, lühtrid, kristall. Paksuke jalutas selles enne üksi ringi, lasi end teenijatel ümmardada. Rahva verest täis söönud puuk. Isegi hea, et fašistid ta kusagil kraavis maha lasid. Meie jälle lasime fašistid maha. Võib-olla samas kraavis, mis? Nüüd kuulub maja töörahvale, nagu peab. Ise ehitasime, ise elame. Ja pole meil vaja sadat tuba, ei, nõukogude inimene on kasin inimene. Temale pole vaja muud kui aset ja siis kohe tööle, et rahvale kasuks olla. Aga ase võib ju olla pehme. Mina mõtlesin, seltsimees Sturmi pere teeb kõvasti tööd, järelikult peab magama sulgede peal! Ainult parimat minu tüdrukutele. Eks ole?

Julie ei reageeri, põrnitseb dokumente. Nikolai valab endale uue pitsi, kummutab selle.

NIKOLAI: No vot. Ma lähen nüüd tagasi, näärivana tahab Eviga tantsu lüüa. Tule kähku.

JULIE: Enne ta vahetab kostüümi.

NIKOLAI: Ei vaheta midagi! Tema on Snegurotška.

JULIE: Siis panen talle kitli ümber.

NIKOLAI: Snegurotškal ei ole kitlit!

JULIE: Tead mis, Evi on väsinud. Juta ka. Ma teen sinuga ise tantsu, siis viin lapsed koju.

NIKOLAI: Ja siis tuled tagasi. Muidu ei lähe te kuhugi.

Julie noogutab. Nikolai läheb peole tagasi. Julie lõpetab sigareti, paneb dokumendid hoolikalt kitli taskusse, viskab kommikoti Nikolai laua all olevasse prügikasti.

Seisatab korraks veel kabineti keskel, silub kitlit, lahkub.

LÕPP